

eredménye. Az ember veszedelmesen és jóvátehetetlenül egyedül maradt. Így kell megharcolnia az étellel, ezer ellenséggel, mely a nap minden percében feléje nyújtja csápjait és megközelíti a kollektivitás nevében.

3. Ezt a harcot harcolja meg Céline hőse, Bardamu is. Élete nagy csavargás háborúban, mocsárlázás őserdőben, a civilizált Amerikában, Párizs elővárosainak sikátoraiban — és a saját lelkében. Kellemetlen, rosszillatú egyéniség, akinek egyetlen mentőkörülménye, hogy minderről nem tehet. Típus. Élete — és így maga az egész regény — a tanácsalanságnak, kiszolgáltatottságnak, az ember csődjének, minden emberi kultúra macskajajának elkeseredett, pokoli rapszódiaja : kozmikus átkozódás.

4. Céline nem regényíró. Fölrug minden poétikai szabályt és a valomás közvetlenségével ír. Sokszor kúsz és hóbortos, sokszor utólérhetlenül világos, mint egy igazi francia. Néha elfogadhatatlanul dilettáns, néha meg a céhbéli író megnyilatkozásaival döbrent meg. Egyszer gyerekesen fölületes, máskor lélekzetállító mélységek aljára világít szinte egy zselé-lámpával. Harmónia és diszharmónia csap össze ebben a könyvben, igazi tehetség remeklésében. Céline sorsát könnyű megjósolni. Az egykönyves írók közé tartozik, de megérdemli, hogy ezzel az eggyel nyerje el helyét a huszadik század irodalomtörténetében.

5. A szokatlanul jó fordítás Hevesi András munkája.

Thurzó Gábor.

A magyaryelvű zeneirodalom se regszemléjében évről-évre ugyanaz a sívár kép tárul elénk. Pedig történeti és esztétikai művekben nagy és égető szükséglet van ezen a téren, mert az idegen nyelven olvasók száma mégis csak sokkal kisebb, mint azoké, akik

szívesen forgatnának magyar zene-tudományi könyveket — ha volnának. Pedig vannak kutatóink — szerencsére már a legjavából is — csak az anyagi eszközök hiányzanak arra, hogy nagyobb igényű művek megjelenhessenek.

Molnár Antal szerkesztésében megjelenő «Népszerű zenefüzetek» 2.száma Szabolcsi Bence dr. rövid összefoglalását adja a magyar zene történetéről. Szabolcsi dr. hosszú évek fáradságos, valóban úttörő munkája után eljutott odáig, hogy az idevágó legfőbb problémákat az eddig hozzáférhető adatok alapján nagyjából feldolgozta. Ezután végre szó lehetett arról, hogy addig, míg egy, rendszeres magyar zene-történet megjelenhetik, legalább egy a legújabb kutatások eredményeit rövid összefoglalásban nyújtó füzet jusson nyilvánosságra. Ilyen szűk terjedelemben természetesen csak Schlagwortokról lehetett szó, amelyek a kis fejezetek élén a magyar zene történetének egyes korszakait jelzik. E korszakok tárgyalása egy-két oldalra terjed s a legtömörebben, csak a lényeges vonások megjelölésére szorítkozik, de a főcél, azt, hogy megkísérlelje a magyar zene sorsfordulásainak egységes fejlődéstörténetét egy centrális eszme, a népi hagyomány alapján megvilágítani, mindenütt szem előtt tartja. A magyar zene történetéről eddig megjelent munkák ugyanis eddig csak epizódokból anorganikusan összeállított szemléletet nyújtottak. Csakis az új népdalkutató mozgalom adhatott a magyar zene-történeti kutatásoknak egységes szempontot : a népi hagyomány folytonosságának kimutatását. A tudós szerző maga mutat rá arra, hogy ennek a követelménynek még máig nem lehetett mindenben megfelelni. A jelenségek összefüggését csak akkor lehet teljesen felismerni, ha a népzene óriási anyagának *módszeres, történeti szempontú* feldolgozása tető alá kerül.

Ehhez azonban a népzenei gyűjtések anyagának teljes kiadványára volna szükség, ami még mai napig sem látott napvilágot.

Nem mulaszthatjuk el ezzel kapcsolatban újra emlékünkebe idézni *Bartók Béla* rádióelőadásait, aki mindig az igazságot szem előtt tartó egyenességében megdöbbentő adatokat tárt fel a nyilvánosság előtt, amikor rámutatott arra, hogy a szomszéd népek sorjában megjelenő népdalgyűjteményei mikép orozzák el sajátjuknak a magyar dallamokat, mert nálunk nincs pénz arra, hogy ezeknek tudományosan bebizonyított magyar eredetét egy teljes kiadvánnyal nyilvánosságra hozzuk. A nemzetiségi kutatók a magyar kutatóktól tanulják el még a módszert is ahhoz, hogy a maguk anyagát előbb érvényesíthessék. Különös, hogy éppen ma, midőn a legkülönbélebb helyeken talált dallamok magyar eredete a külföld előtt egyik főargumentuma volna a területi integritásnak, ez a mérhetetlen fontosságú tény ennyire nem részesül kellő méltánylásban. A teljes magyar népdalgyűjtemény egységes feldolgoztatásához és kiadásához szükséges anyagi eszközök előteremtése a magyar kultúrpolitika egyik legsürgősebb erkölcsi kötelessége.

*

A népdal uralkodó szerepe ma zenekultúránk egész területén tapasztalható. Nem elszigetelt jelenség ez, mert a néprajzi érdeklődés ma az egész világon új életre ébredt. A XIX-ik században a klasszikus filológia állt az érdeklődés középpontjában. Terméketlensége bebizonyosodván, a XX-ik század a történeti távlatot időben és térben egyaránt rendkívül kiszélesítő néprajzi és őstörténeti kutatásokat karolta fel. Az ásatások eredményei 6000 évre tolták ki az emberi kultúra

történetét, a néprajzi megismerések pedig a kultúra fogalmát alakították át. Azelőtt csak az európai és közép-tengeri kultúrát ismerték el igazi kultúrának. Az, ami ettől idegen vagy régebbi eredetű volt, csak primitív vagy alacsony fejlődési fokon álló kultúra lehetett. A néprajzi kutatások tanítottak meg rá, hogy nem európai népeknek vagy alsóbb néprétegeknek is lehet csodálatosan harmonikus és mély, ősi kultúrája, amely más, mint a mienk, de nem kevésbé értékes. Így beszélhetünk maláji, hottentotta-kultúráról éppen úgy, mint francia, német kultúráról, a falu, a parasztság kultúrájáról éppen úgy, mint a városi kultúráról. Minden kultúrának meg van a képessége arra, hogy egy bizonyos feladatot megoldjon, minden kor, minden nép tanítónk lehet: egy bizonyos terület klasszikusa, eddig ismeretlen, új szellemi értékek meghódítója.

A múlt században a néprajzi kutatások csak elszigetelve vizsgálták a jelenségeket. Ez az atomisztikus felfogás ma már idejét multá. A nép művészetét nem lehet kiszakítani az egész életük összefüggéséből, mert az egyes tények csak az egész kultúra zárt egységében nyerik igazi értelmüket.

Ez a modern szellemtörténeti szemlélet jut érvényre *Kodály Zoltán* «*Néprajz és zenetörténet*» c. tanulmányában. (Ethnográfia, 1933. XXIV. és XXV-ik évf. 1—2. sz.) Kodály itt rámutat arra, hogy a néprajz mindenkor a nemzeti önismeret forrása és a nemzeti létért való küzdelem hatalmas fegyvere. A népzeneben a legfontosabb az élő forrás megismerése, amire a papírkönyvtárak katonái, a régi írásokban könyvekbe temetkező tudósok, olyan lenézéssel tekintenek. A magyar zenében a XVI. századig nincsen csak szóbeli hagyomány. A régi magyar zene csak úgy egyszerű szólamú, mint minden keleti zene, a

dallam igazi életét a rögtönzés adta meg. Ezt lesték el egymástól, így maradt fenn iratlanul nemzedékről-nemzedékre. De a feljegyzés hiányossága miatt még a régi kéziratok dallamokat is csak úgy tudjuk megfejteni, ha összehasonlítjuk az élő, ma is énekelt hagyománnyal. Ennek a zenei néphagyománynak tudományos értékű megismerése azonban csak a helyszínen megfigyelt, élőszóbeli előadás alapján lehetséges. Egy tekintet, egy mozdulat, a ruhaviselet csakúgy szerves részei az összbonyomásnak, mint a zene ritmusa, vagy az énekes hangszíne. Emberileg is részesévé kell válni a hagyománynak s ezzel egy embercsoport lelki életének. A magyar zenetörténész nem tud igazi eredménnyel dolgozni, ha nem megy ki falura, hogy ott az élő zenei hagyományt saját szemléletéből megismerje. Mindannyiunkra találhatnak ezek a szavak: «Kevesebbet búsuljunk azon, amink nincs és többet örüljünk azon, amink van.» Örvendjünk azon, hogy olyan ország fiai lehetünk, melynek még van élő hagyománya, hogy a magyar zene monumentáinak értékesebb fele nem könyvtárakban szunnyad, hanem élve él, hogy olyan korban élhetünk, amelyet a nyugati népek magukra nézve már csak rekonstruálni tudnak. Így lesz Kodály klasszikus meghatározásában a néprajz az élet tudománya, amelyben csak erős, átfogó érzéssel lehet maradandót alkotni; s így fog beteljesedni a legfőbb cél, az egységes magyar kultúra eszménye, ahol a magas kultúra és népkultúra egy gyökérből hajtva, teljesen összeköthető.

*

Kókai Rezső doktori értekezésének — «*Franz Liszt in seinen früheren Klavierwerken*», Leipzig, 1933, — bár idegen nyelvű és nem magyar szempontokból indul ki, annyiban mégis

csak van köze a magyar zeneirodalomhoz, amennyiben magyar tudós írta magyar mesterről. A mű főcélja, hogy Liszt korábbi zongoraműveinek nyomán bebizonyítsa Liszt zenei romantikájának elsőségét a többi korabeli mesterekkel szemben s hogy miben állt ez a zenei romantika, ami még ma is élő tényezője a zenei fejlődésnek. Szerző előbb a szellemi forradalmat, a világnézet változását igyekszik Liszt ez időtájt írt leveleiből, írásából kimutatni. Feltételezzük azonban, hogy szerző tudatában van annak, hogy a romantika szellem-történetifogalmának rendkívül bonyolult és gazdag tartalmát pár vonás kiemelésével — amik főképp a forradalmiságra és a zene kozmikus felfogására szorítkoznak — csak éppen-hogy megközelíteni lehet, de nem ki-meríteni. Épígy nem lehet pontos évszámokkal elhatárolni azt az időszakot, amikor Liszt zenei romantikája kifejlődött. (1834—40.) — Egy német disszertációból lelkiismeretesen közölt idézetek sem túlságosan győztek meg minket arról, hogy amikor Liszt már teljesen romantikus szellemben írt, ugyanakkor Schumann, Berlioz, Chopin még klasszikus elveket vallanak. Ez az állítás formai szempontból talán még megállja a helyét, de az idevágó művek szellemi tartalmában, Chopin, Schumann teljesen újszerű hangzatokkal kifejezésre jutó romantikus világszemléletében, Berlioz fantsztikus művészi és emberi egyéniségének egész megalkotottságában bajosan lehet klasszikus sajátyságot látni. Ugyanaz a forma teljesen más jelentőséget nyerhet a klasszikus vagy a romantikus szellem felfogásában. — A zenei részre vonatkozó bizonyítékok már sokkal meggyőzőebbek, mert itt a képzett szakzenész jut szóhoz. A stílusfordulást igen ügyesen vezeti le a rögtönzés elvéből, majd a művek tematikájának, melodikus, ritmikus,

harmonikus sajátosságainak elemzésével mutatja ki az új romantikus elvek térfoglalását.

Kókai könyvének főérdeme, hogy a száraz német zenefilológiai irányzat mellett, legalább megpróbálkozott a szellemtörténeti vonatkozásokkal is, így bizonyos fokig átfogóbb eredményeket tud felmutatni. Ezek az eredmények csak fokozódnának, ha zenei szaktudását teljesebben egészítené ki a filozófiai-esztétikai szemlélet elmélyítésével, ami nélkül romantikus művészet felfogása elképzelhetetlen.

*

A keleteurópai folklóre nagy felvirágzása mellett természetszerűen megcsappant az érdeklődés a kultúráját már régen megteremtett német népdal iránt. A német filológiai dolgozatok LVIII. füzeté Kramer Imre «A magyarországi német népdal» c. dolgozata kimutatja, hogy a magyarországi német népdal nem azonos a németországgal, abból fakadt, de a magyar környezet hatására elkejlődött tőle. Ennek a kis szigetkultúrának a törvényszerűségét tehát már azért sem fölösleges kikutatni, mert a nagyobb méretű gyűjtések olyan útmutatást is adhatnak, amelyek etnológiai és geográfiai szempontok mellett még telepítéstörténeti szempontból is nem csekély fontosságúak lesznek.

Prahács Margit.

Dr. vitéz Kárpáthy-Kravjánszky Mór: Rudolf uralkodásának első tíz éve. A magyar történetírás háború utáni fellendülésének okát nemcsak az új módszerek és szempontok érvényesítésében, új tehetségek feltűnésében kell keresnünk, hanem új források feltárásában is. Különösen a bécsi udvari titkos levéltár megnyitása a kutatók számára nagy jelentőségű. Itt külön magyar történeti intézet működik, amely az óriási anyag-

ból kiválogatja a magyar szempontból értékeset. Hasonló munkát végzett Velencében Kárpáthy-Kravjánszky Mór, aki eddig több rövid tanulmányban számolt be kutatásainak eredményéről. Ez a 278 oldalas kötet is csak egy részletet foglal össze a nagy anyagból.

Forrásai a velencei követjelentések. Mint a szerző kiemeli, a hatalmas köztársaság diplomáciai szervezete túltesz a pápai államén is, megbízhatóság és ügyesség szempontjából s ezért szinte nélkülözhetetlen forrása a magyar történetírásnak.

Kárpáthy-Kravjánszky Mór történetírói módszerének legjellemzőbb tulajdonsága a hűségre való törekvés. Elméleteket nem állít fel, még az adatok rendszerezésében is óvatos, hogy a valóságot meg ne hamisítsa. Inkább lemond a rendszerezés teljességéről, valamilyen uralkodó gondolat kidomborításáról. Ennek köszönhető valószínűleg az is, hogy Rudolf uralkodásának nemcsak magyar vonatkozásait érinti, hanem a birodalom kormányzásának minden problémáját. A mi szempontunkból legérdekesebb Rudolf viszonya Báthory Istvánhoz, aki titokban a magyar trónra pályázik. Ez a titokban ellenségeskedő, gyanakvó viszony nyílt kitörésre nem vezet ugyan, hála a két uralkodó másirányú súlyosabb gondjainak (Rettenetes Iván Báthorynál, a török és a vallási harcok Rudolfnál) és a pápai diplomácia mesterkedésének, amellyel össze akarják hozni a két királyt a török ellen, de azért Rudolf igazán csak Báthory halálával szabadul a nyomás alól.

F. I.

A Magyar Nemzeti Múzeum Hírlaposztálya.

A Magyar Nemzeti Múzeum Hírlaposztálya az idén érkezett el megalakulása ötvenedik évfordulójához. Ebből az alkalomból írta meg *Goriupp*